

Tiedoksi asianosaisille

Oulun yliopiston tutkijat Jaana Juutinen ja Anu Alanko ovat pyytäneet Oulun yliopiston Ihmistieteiden eettiseltä toimikunnalta kuvausta suomalaisesta tutkimuksen eettisestä ennakkoarviointijärjestelmästä.

Suomessa ihmiseen kohdistuvassa tutkimuksessa on noudatettava Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (TENK)¹ laatimia ohjeita [Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakkoarviointi Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2019 \(pdf\)](#)

Oulun yliopisto on sitoutunut TENKin ohjeeseen. Ohje ei koske lain määritelmän mukaista lääketieteellistä tutkimusta (Laki lääketieteellisestä tutkimuksesta 488/1999) tai muita tutkimusasetelmia, joiden eettiseen ennakkoarviointiin on erillinen lakisäätöinen velvoite.

Ohjeen mukaan tutkimus on toteutettava siten, että tutkittavien ihmisarvoa ja itsemääräämisoikeutta kunnioitetaan eikä tutkimuksesta aiheudu tutkittavina oleville ihmisille, yhteisöille tai muille tutkimuskohteille merkittäviä riskejä, vahinkoja tai haittoja.

Tutkimukselle on tehtävä eettinen ennakkoarviointi ennen aineistonkeruuta, mikäli tutkimukseen liittyy yksi tai useampi seuraavista tutkimusasetelmista:

1. Tutkimuksessa poiketaan tietoon perustuvasta suostumuksesta. Osallistuminen ei esimerkiksi ole vapaaehtoista tai tutkittaville ei anneta riittävästi tai oikeaa tietoa tutkimuksesta.
2. Tutkimuksessa puututaan tutkittavien fyysiseen koskemattomuuteen.
3. Tutkimus kohdistuu alle 15-vuotiaisiin ilman huoltajan erillistä suostumusta tai informointia, jonka perusteella huoltajalla olisi mahdollisuus kieltää lasta osallistumasta tutkimukseen.
4. Tutkimuksessa tutkittaville esitetään poikkeuksellisen voimakkaita ärsykeitä.
5. Tutkimuksessa on riski aiheuttaa tutkittaville tai heidän läheisilleen normaalin arkielämän rajat ylittävää henkistä haittaa.
6. Tutkimuksen toteuttaminen voi merkitä turvallisuushkaa tutkittaville tai tutkijalle tai heidän läheisilleen.

Mikäli yksikään edellä mainituista kohdista ei täyty, ei eettistä ennakkoarviointia edellytetä.

Lainsäädäntö tai TENKin ohjeet eivät Suomessa edellytä eettisen toimikunnan arviointia tutkimuksiin, jotka perustuvat puhtaasti julkisiin ja julkistettuihin tietoihin, rekisteri- ja asiakirja-aineistoihin tai arkistoaineistoihin.

Päiväys ja allekirjoittajat (ks. sähköiset allekirjoitukset viimeiseltä sivulta)

Tiina Keisanen
puheenjohtaja, Oulun yliopiston
ihmistieteiden eettinen toimikunta

Janne Kurtakko
sihteeri, Oulun yliopiston
Ihmistieteiden eettinen toimikunta

¹ Tutkimuseettinen neuvottelukunta (TENK) on opetus- ja kulttuuriministeriön asiantuntijaelin, jonka tehtävänä on edistää tutkimusetiikkaa ja ennaltaehkäistä tiedevilppiä Suomessa. Lisätietoja Suomen eettisestä ennakkoarviointijärjestelmästä www.tenk.fi

To whom it may concern,

Jaana Juutinen and Anu Alanko at the University of Oulu have asked The Human Sciences Ethics Committee to provide a description of the ethical review system for research in Finland.

In Finland, research with human participants must comply with the guidelines of the Finnish National Board on Research Integrity TENK² [*The ethical principles of research with human participants and ethical review in the human sciences in Finland. Finnish National Board on Research Integrity TENK guidelines 2019 \(pdf\).*](#)

The University of Oulu has undertaken to comply with TENK's guidelines. The guidelines do not cover medical research as defined by law (Medical Research Act 488/1999) or other research designs where ethical review is a separate obligation laid down by law.

According to the guidelines, research is to be conducted in such a way that the dignity and autonomy of human research participants is respected and the research does not cause significant risks, damage or harm to research participants, communities or other subjects of research.

Ethical review is to be carried out prior to gathering data, if the research contains one or more of the following factors:

1. Participation in the research deviates from the principle of informed consent. Participation is not, for example, voluntary, or the subject is not given sufficient or correct information about the research.
2. The research involves intervening in the physical integrity of research participants.
3. The focus of the research is on minors under the age of fifteen, without separate consent from a parent or carer, or without informing a parent or carer in a way that would enable them to prevent the child's participation in the research.
4. Research that exposes participants to exceptionally strong stimuli.
5. Research that involves a risk of causing mental harm that exceeds the limits of normal daily life to the research participants or their family members or others closest to them.
6. Conducting the research could involve a threat to the safety of participants or researchers or their family members or others closest to them.

If none of the above factors is met, ethical review is not required.

In Finland, neither legislation nor TENK's guidelines require ethical review by an ethics committee for research based purely on public and published data, registry and documentary data or archive data.

Date and signatures (see electronic signatures on the last page)

Tiina Keisanen
Chair, Ethics Committee of Human Sciences
of the University of Oulu

Janne Kurtakko
Secretary, Ethics Committee of Human Sciences
of the University of Oulu

² The Finnish National Board on Research Integrity TENK is an expert body appointed by the Ministry of Education and Culture and tasked with promoting research integrity and preventing research misconduct in Finland. Further information about the ethical review system in Finland is available at www.tenk.fi.

Tämä dokumentti on allekirjoitettu sähköisesti UniOulu Sign-järjestelmällä
This document has been electronically signed using UniOulu Sign

Päiväys / Date: 09.04.2024 15:06:10 (UTC +0300)

Oulun yliopisto
Tiina Keisanen

Organisaation varmentama (UniOulu-käyttäjätunnus)
Certified by organization (UniOulu user account)
Certified by organization

Päiväys / Date: 10.04.2024 07:53:24 (UTC +0300)

Oulun yliopisto
Janne Kurtakko

Organisaation varmentama (UniOulu-käyttäjätunnus)
Certified by organization (UniOulu user account)
Certified by organization

27.08.2025

Tutkimussuunnitelman tiivistelmä

Yleinen tavoite:

Covid-19-pandemian rajoitusten seuraukset pohjoismaisille varhaiskasvatusyksiköille [eng. *Consequences of Covid-19 Pandemic Restrictions for Nordic Preschools (EXPECT)*] -hankkeen tavoitteena on syventää ymmärrystä COVID-19-pandemian kokemuksista ja seurauksista pohjoismaisessa varhaiskasvatuksessa sekä valmistella varhaiskasvatusta sosiaalisen kestävyysyden ylläpitämiseen tulevilla pandemioilla tai kriiseillä. Tutkimushankkeemme on yhteispohjoismainen hanke, jossa on mukana varhaiskasvatuksen ja muiden tieteenalojen tutkijoita seitsemästä yliopistosta viidessä eri maassa: Islanti, Norja, Ruotsi, Suomi ja Tanska. Suomesta mukana on tutkijoita Oulun yliopiston Kasvatustieteiden ja psykologian tiedekunnasta. Tutkimushanke toteutetaan 2023–2026 välisenä aikana.

Hankkeen työpakettien tutkimuskysymykset:

- Mitä kriittisiä näkökohtia ja menestystekijöitä varhaiskasvatuksen käytännöissä pandemian aikana voidaan tunnistaa Pohjoismaissa? (TK1) — tutkitaan systemaattisella kirjallisuuskatsauksella.
- Mitä pitkäaikaisia kokemuksia ja seurauksia voidaan tunnistaa resilienssiin ja kestävyysyteen liittyvistä toimenpiteistä varhaiskasvatuksen käytännöissä? (TK2) — tutkitaan ryhmä- ja yksilöhaastatteluilla.
- Miten kasvattajat ja vanhemmat kokivat varhaiskasvatuksen käytännöt ja/tai sulun COVID-19-pandemian aikana? (TK3) — tutkitaan kyselytutkimuksilla, jotka perustuvat TK1:n ja TK2:n havaintoihin.
- Millaiset käytännöt edistävät resilienssiä ja sosiaalista kestävyyttä varhaiskasvatuksessa pandemioiden aikana ja niiden jälkeen? — meta-analyysi TK1–TK3:n tulosten pohjalta.

Aiemman tutkimuksen katsaus aiheesta:

Tietoa COVID-19-pandemian vaikutuksista varhaiskasvatusikäisiin lapsiin on riittämättömästi. *Euroopan erityisopetuksen ja inklusiivisen opetuksen kehittämiskeskuksen* katsaus (2021), joka keskittyi pandemian vaikutuksiin koulutuksessa yleisesti ja inklusiivisessa koulutuksessa, nosti esiin huolenaihteita ohjeistuksen riittämättömyydestä ja rajoittuneisuudesta sekä haavoittuvien ryhmien näkymättömyydestä. Katsaus keskittyi kouluikäisiin lapsiin eikä sisältänyt varhaiskasvatusta.

Lasten osallisuus, leikki, ystävyyssuhteet ja yhteenkuuluvuuden tunne

Vain harvat tutkimukset ovat tarkastelleet lasten osallisuutta, ja vielä harvemmat ovat keskittyneet lasten leikkiin ja ystävyyssuhteisiin pandemian aikana. Informanttien näkemyksissä COVID-19-pandemian vaikutuksista varhaiskasvatusikäisiin lapsiin näyttää olevan vaihtelua. Os ym. (2020)

havaitsevat, että jotkut lapset hyötyivät pienistä ryhmistä, joissa työskenteli pysyvästi samoja aikuisia. Tiedetään myös, että pandemia on ollut haitallinen lapsille, erityisesti sosiaalisten taitojen harjoittelun puutteen vuoksi (Myrvold ym., 2022).

Islantilaisessa tutkimuksessa (Dýrfjörð & Hreiðarsdóttir, 2022) selvitettiin lasten näkemyksiä elämästään pandemian aikana: suurin osa lapsista koki rajoituksia päiväkotipäivissään, kuten sosiaalisissa suhteissa, leikkivälineiden saatavuudessa ja käytettävissä olevissa leikkialueissa. Lasten suhtautuminen rajoituksiin oli moninaista. Jotkut lapset pitivät pienempiä ryhmiä hyvinä, koska melua oli vähemmän. Toiset taas kokivat yksinäisyyttä ryhmässä ystävien poissaolon vuoksi. Haastavimmaksi asiaksi lapsille pandemian aikana näyttäytyi se, ettei voinut leikkiä ystävien kanssa. Kaikki lapset olivat yhtä mieltä siitä, että COVID-19-aika oli tylsää.

Suomalaisessa tutkimuksessa havaittiin, että lapset, jotka jäivät kotiin pandemian ensimmäisenä vuonna, olivat yksinäisempiä, ja heidän vanhempansa kokivat enemmän henkistä kuormitusta (Linnavalli & Kalland, 2021). Lähes kaikissa norjalaisissa varhaiskasvatyksiköissä kiinnitettiin erityistä huomiota haavoittuvassa asemassa oleviin lapsiin pandemian aikana; kuitenkin on epävarmuutta siitä, ymmärsivätkö muun etnisen taustan omaavat perheet saamansa tiedon tilanteesta (Myrvold ym., 2022).

Islantilaisessa tutkimuksessa (Einarsdóttir & Rúnarsdóttir, 2020) havaittiin merkittäviä rajoituksia lasten osallistumisessa varhaiskasvatukseen COVID-19:n ensimmäisen aallon aikana. Varhaiskasvatuksen työntekijät raportoivat, että pienemmällä lapsimäärällä ilmapiiri rauhoittui ja yksittäisiin lapsiin voitiin keskittyä paremmin. Samalla lasten sosiaaliset suhteet kuitenkin rajoittuivat, ja monet kaipaivat ystäviään, jotka eivät olleet samaan aikaan varhaiskasvatuksessa.

Norjalainen tutkimus sosiaalisesta kestävydestä (Johansson & Rosell, 2021) osoittaa, että lasten hyvinvointia ja yhteenkuuluvuuden tunnetta ei tulisi pitää itsestäänselvyytenä pelkästään siksi, että he kuuluvat vertaisryhmään tai varhaiskasvatysryhmään. Tutkimus osoitti, että lapset muodostavat lukuisia yhteisöjä yksilöllisten ja kollektiivisten tarpeiden dynamiikan, ympäristön tarjoamien mahdollisuuksien (tila, esineet, rakenne/organisaatio) ja aikuisten tuen pohjalta.

Sosiaalisen kestävyuden näkökulmasta varhaiskasvatus voi tarjota lapsille monipuolisia kokemuksia yhteisöön osallistumisesta. Nämä kokemukset voivat olla rakentavia ja luoda yhteenkuuluvuuden mahdollisuuksia vertaisryhmässä, mutta toisaalta jotkut voivat aiheuttaa vieraantumista pikemminkin kuin tuttuutta ja turvallisuutta. Tarve monenlaisille sosiaalisille kokemuksille ja mahdollisuus kuulua useisiin yhteisöihin oli pandemian aikana rajoittunut. Lapset vaikuttavat olleen enemmän eristyksissä, kokien tylsyyttä ja yksinäisyyttä. Tällainen osallisuuden rajoittuminen voi vaikuttaa lasten sosiaaliseen kestävyteen ja haastaa aikuisten/henkilökunnan työtä ja tukea pandemian aikana ja sen jälkeen.

Ulkomaalaistaustaiset lapset osallistuivat varhaiskasvatukseen harvemmin kuin muut ryhmät kokoontumiskiellon aikana. Ulkomaalaistaustaiset vanhemmat luottivat pandemiaan liittyvässä tiedon-saannissa enemmän kotimaidensa ohjeistuksiin kuin Islannin viranomaisten suosituksiin, mikä korostaa tarpeen tarjota parempaa tiedotusta näille vanhemmille (Einarsdóttir & Rúnarsdóttir, 2020).

Vanhempien osallistuminen

Yksi pandemian aikaisista havainnoista oli, että yhteistyö varhaiskasvatuksen henkilöstön ja lasten perheiden välillä muuttui kokoontumiskiellojen aikana. Päivittäiset epämuodolliset keskustelut vanhempien ja varhaiskasvatuksen työntekijöiden välillä vähenivät merkittävästi, ja vanhempien osallistuminen varhaiskasvatuksen toimintaan väheni. Kehitys ja myönteinen mielenterveys liittyvät

aktiiviseen osallistumiseen (Fleer, 2020; Ree & Emilson, 2020). Osallistumisen mahdollistamiseksi ympäristön on oltava saatavilla ja koettava saavutettavaksi, edulliseksi ja mukautuvaksi (Maxwell, 2012).

Vaikka COVID-19 ei lääketieteellisesti vaikuttanut lapsiin yhtä voimakkaasti, muu yhteiskunta vaikutti lasten ja vanhempien osallistumiseen varhaiskasvatukseen ympäristöön. Esimerkiksi pandemia vaikutti vanhempien läsnäoloon ja kaikkiin muihin ympäristön osa-alueisiin, mikä heikensi heidän mahdollisuuksiaan osallistua lastensa varhaiskasvatukseen. Yksi tärkeä kanava vanhempien osallistumiselle on fyysinen kohtaaminen varhaiskasvatuksen henkilöstön kanssa, joka väheni tai rajoittui, samoin kuin sisätiloihin tehtävät vierailut lapsen arjen seuraamiseksi tai muiden vanhempien tapaa- miseksi. On todennäköistä, että COVID-19 vaikutti siihen, miten vanhemmat kokevat osallistumisen varhaiskasvatukseen ympäristöön, ja se saattoi vaikuttaa myös varhaiskasvatuksen työntekijöihin.

Toisaalta digitalisaatio lisääntyi varhaiskasvatuksessa, mikä merkittävästi lisäsi yhteydenpitoa varhaiskasvatukseen ja perheiden välillä. Öhman ym. (2024) havaitsivat, että vanhempien kokemus osallistumisestaan varhaiskasvatukseen muuttui pandemian myötä, ja säännöllinen yhteydenpito varhaiskasvatuksen opettajiin koettiin haastavammaksi. Toinen esimerkki oli kontaktien väheneminen yksilöiden välillä tuonti- ja hakutilanteissa, mikä koettiin hyväksyttäväksi. Tämä käytäntö voi jatkossakin vaikuttaa sosiaaliseen kestävyysvähentämällä vuorovaikutusta vanhempien ja ammattilaisten välillä.

Sähköiseen viestintään tukeutuminen voi tuoda sekä positiivisia että negatiivisia vaikutuksia. Lisäksi jotkut mukautukset olivat todennäköisesti vähemmän joustavia ja saavutettavia kuin toiset, ja mielteet niistä voivat vaihdella sen mukaan, keneltä kysytään. Esimerkiksi kestävien muutosten tekeminen edellyttää, että varhaiskasvatuksen työntekijät, huoltajat ja lapset kokevat ne tarpeellisiksi ja arvokkaiksi jatkaa myös välttämättömyyden ajan jälkeen.

Ammattilaiset ja käytännöt varhaiskasvatuksessa COVID-19-pandemian aikana ja sen jälkeen

Vaikka osa varhaiskasvatussyksiköistä pysyi avoinna, oli useita esimerkkejä tilanteista, joissa vanhempia pyydettiin lyhentämään lastensa hoitoaikaa tai pitämään lapset kokonaan kotona. Opettajien mukaan avoinna pysyneet yksiköt nähtiin pääasiassa vanhempien työssäkäynnin kannalta välttämättöminä eli lastenhoidon tarpeen vuoksi. Uudelleenavaamisvaihe talvella 2021–2022 oli erityisen haastava, sekä korkean tartuntamäärän vuoksi että siksi, että lasten oli vaikea ymmärtää toiminnan äkillistä muutosta (Myrvold ym., 2022).

Ulkona oleilu lisääntyi, mikä johti toisinaan ulkopedagogiikan korostumiseen, mutta toi myös haasteita, kun varhaiskasvatussyksiköiden oli nopeasti muutettava toimintatapojaan. Henkilöstövaje oireiden ja työkuorman vuoksi vaikutti opetukseen ja työympäristöön. Poissaolot johtivat toisinaan siihen, että hoito asetettiin opetuksen edelle ja suunnittelu monimutkaistui. Jatkuvuuden puute ja muuttuneet työmenetelmät voivat erityisesti vaikuttaa tukea tarvitsevien lasten kanssa tehtävään työhön. Terveys-suositusten viestiminen ja säädösten tulkitseminen vanhemmille on myös ollut resursseja vaativaa. Perheiden tarve olla pitkään kotona lastensa kanssa vaikutti myös varhaiskasvatukseen henkilöstöön. Tämä heikensi pitkäaikaisia suhteita, ja johtajat kokivat näkyvyyden ja yhteyden henkilöstöön, lapsiin ja huoltajiin vähentyneen. Kaikki tämä on vaikuttanut kielteisesti henkilöstön työympäristöön (Myrvold ym., 2022).

Tanskalaisessa tutkimuksessa (Petersen, 2021) havaittiin, että kasvattajat työskentelivät lapsilähtöisemmin, kun henkilöstö-lapsi-suhdeluku oli korkeampi pienissä, kiinteissä ryhmissä, eikä tilanne vaikuttanut lasten hyvinvointiin akuutista tilanteesta huolimatta. Kuitenkin varhaiskasvatukseen

työntekijät kokivat haastavaksi toteuttaa laadukkaita pedagogisia suunnitelmia, sillä aikaa kului enemmän tartuntojen ehkäisyyn ja logistiikkaan ohjeiden noudattamiseksi. Ryhmien välinen yhteistyö, kokoukset ja ammatillinen kehitys olivat pitkälti poissa pandemian aikana. Tutkimuksen varhaiskasvatuksen työntekijät ilmaisivat pettymystä siitä, että heidän työtään ja varhaiskasvatusta lasten kehityksen kannalta tärkeänä pedagogisena instituutiona ei tunnustettu riittävästi.

Suomalaisessa tutkimuksessa (Gillberg & Ruokonen, 2022) havaittiin, että henkilöstöllä oli enemmän aikaa tehdä pedagogista dokumentointia lasten yksilöllisistä varhaiskasvatussuunnitelmista sekä järjestää oppimisympäristöjä. Islantilaisessa tutkimuksessa (Sigurdardottir & Mork, 2022) todettiin, että COVID-19:n ensimmäisen aallon aikaiset rajoitukset vaikuttivat merkittävästi varhaiskasvatuksen käytäntöihin. Osallistujat kokivat, että käytännöt olivat laadukkaampia pandemian ensimmäisen aallon aikana kuin ennen, erityisesti siksi, että varhaiskasvatuksessa oli vähemmän lapsia ja heidät jaettiin pienempiin ryhmiin eri leikkialueille. Lisäksi osallistujat uskoivat, että rajoitukset paransivat sekä lasten että aikuisten hyvinvointia ja edistivät muutoksia päivittäisissä aikatauluissa, mikä loi rennomman ilmapiirin. Vaikka osallistujat havaitsivat uusia ystävyyssuhteita syntyvän lasten ryhmissä rajoitusten aikana, he myös näkivät, että jotkut lapset kaipaivat vertaisiaan, jotka eivät enää olleet samassa ryhmässä. Lopuksi jotkut kasvattajat raportoivat kokeneensa yksinäisyyttä, koska eivät voineet kommunikoida kollegoidensa kanssa yhtä vapaasti kuin aiemmin.

Hallinto ja päiväkodin johtajat

Norjalaisessa tutkimuksessa (Myrvold ym., 2022) on tarkasteltu erilaisia kasvatuksellisia osa-alueita sekä eri toimijoiden kokemuksia COVID-19-pandemian aikana ja sen jälkeen. Sekä kunnalliset hallinnolliset johtajat että päiväkodin johtajat suhtautuivat myönteisesti hallituksen tartuntatautien torjuntaa koskevaan ohjeistukseen, joka laadittiin yhteistyössä varhaiskasvatusalan toimijoiden kanssa. He kokivat ohjeistuksen tärkeäksi tueksi haastavassa tartuntatautien torjunnan toimeenpanossa päiväkodeissa.

Pandemia on kuitenkin osoittautunut merkittäväksi kuormitustekijäksi työntekijöille. Haastavat työolot ja jatkuvasti muuttuvat toimenpiteet tekivät työpäivistä erilaisia verrattuna aikaan ennen pandemiaa. Monet työntekijät olivat huolissaan siitä, että he saattaisivat itse sairastua tai tartuttaa muita, ja jotkut vähensivät kontaktit perheeseen ja ystäviin minimiin.

Tutkimus osoittaa, että jotkut päiväkodit ovat olleet erityisen kuormittuneita esimerkiksi korkean tartuntatason, poissaolojen ja sijaispulan vuoksi (Myrvold ym., 2022).

EXPECT-hankkeen kuvaus:

Hankkeen WP1 (vaihe 1) tarkasteli varhaiskasvatuksen tilannetta pandemia-aikana aiempien tutkimusten pohjalta. Se vastasi tutkimuskysymykseen 1 (TK1). WP2:n (vaihe 2) haastattelukysymykset perustuivat osittain WP1:n tuloksiin.

WP2:ssa toteutettiin laadullisia ryhmähaastatteluja varhaiskasvatuksen työntekijöiden kanssa, jotka työskentelivät varhaiskasvatuksessa pandemian aikana, sekä yksilöhaastatteluja vanhempien/huoltajien kanssa, joiden lapset osallistuivat varhaiskasvatukseen pandemian aikana. Kaikissa maissa käytettiin samoja puolistrukturoituja haastattelurunkoja, mutta maakohtaisesti voitiin esittää lisä- ja tarkentavia kysymyksiä. Haastattelut toteutettiin ensisijaisesti kasvokkain luotettavan aineiston varmistamiseksi, mutta myös Teams- ja Zoom-sovelluksia hyödynnettiin haastatteluissa.

WP3:ssa toteutetaan sähköinen kysely varhaiskasvatuksen työntekijöille sekä huoltajille/vanhemmille. Kyselyt sisältävät samat kysymykset kaikissa Pohjoismaissa. Ruotsinkielinen kysely on testattu

vanhemmilla/hooltajilla ja varhaiskasvatuksen työntekijöillä, ja se on käännetty englanniksi käyttäen vakiintunutta "eteenpäin käännös" ja "taaksepäin käännös" -menettelyä. Englanninkielinen versio on puolestaan käännetty kansallisiin pohjoismaisiin kieliin samalla menetelmällä käännöksen varmistamiseksi. Kyselyt pyritään myös muotoilemaan mahdollisimman yhdenmukaisiksi. Pohjoismaiden yliopistot suosivat eri kyselytyökaluja, ja kukin maa käyttää oman yliopistonsa suosittamaa työkalua. Tavoitteena on kuitenkin mahdollisimman suuri yhdenmukaisuus kyselyjen ulkoasussa Pohjoismaissa. Suomessa kyselyt toteutetaan suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi.

Varhaiskasvatuksen työntekijöille suunnattu sähköinen Webropol-kysely sisältää taustakysymyksiä sekä kysymyksiä seuraavista teemoista: yleiset kokemukset päiväkodista pandemia-aikana, työntekijöiden saama tuki, yhteistyö perheiden kanssa, varhaiskasvatussuunnitelman ohjeistukset, käsitykset lasten kokemuksista sekä siirtymät kodin, päiväkodin ja koulun välillä. Kysely koostuu pääasiassa monivalintakysymyksistä sekä muutamista avoimista kysymyksistä.

Huoltajille suunnattu sähköinen Webropol-kysely sisältää taustakysymyksiä sekä kysymyksiä seuraavista teemoista: perhe-elämä pandemia-aikana ja sen jälkeen, työelämän joustavuus, kokemukset päiväkodista pandemia-aikana, vuorovaikutus päiväkodin kanssa, pedagogiikka päiväkodissa, lasten ystävyyssuhteet ja hyvinvointi sekä siirtymät kodin, päiväkodin ja koulun välillä. Kysely koostuu pääasiassa monivalintakysymyksistä sekä muutamista avoimista kysymyksistä.

Satunnaistamisen muotoja (esim. ositettu satunnaistaminen) käytetään koulujen ja varhaiskasvatusyksiköiden valinnassa kaikissa maissa. Kaikki maat pyrkivät yhdenmukaisuuteen. Satunnaistamisstrategiassa voi esiintyä vaihtelua sen mukaan, onko kussakin maassa saatavilla tai mahdollista luoda täydellisiä listoja varhaiskasvatusyksiköistä ja kouluista sekä niiden yhteystiedoista. Suomessa kyselyihin osallistuvat kunnat on valikoitu ositetulla otannalla, jotta vastaajat edustaisivat mahdollisimman hyvin tutkimuksen perusjoukkoa eli Manner-Suomen kuntia. Jokaisen aluehallintoviraston/maakunnan alueelta arvottiin mukaan asukasmäärältään pieniä, alle 10 000 asukkaan kuntia, keskikokoisia 10 000–100 000 asukkaan kuntia sekä isoja yli 100 000 asukkaan kuntia. Otoskooksi muotoutui 52 kuntaa. Tavoitteena on, että tutkimuskyselyihin saadaan kussakin maassa osallistumaan 300–400 varhaiskasvatuksen työntekijää sekä 300–400 huoltajaa/vanhempaa.

WP3:n aineistonkeruun toteuttaa kukin maa itsenäisesti. Kunkin maan yliopisto omistaa oman maansa primaariaineiston. Kaikki maat noudattavat oman maansa eettisen arvioinnin säädöksiä ja varmistavat, että tietojen käsittely tapahtuu sovellettavien säädösten, kuten GDPR:n, mukaisesti. Suomessa kyselyiden toteuttaminen ei vaadi eettistä ennakoarviointia. Oulun yliopiston Ihmistieteiden eettinen toimikunta on antanut kuvauksen suomalaisesta tutkimuksen eettisestä ennakoarviointijärjestelmästä. Jönköpingin yliopisto vastaa Ruotsin aineistonkeruun lisäksi kaikkien maiden aineiston kokoamisesta käyttäen tutkijoiden tarkastamaa sekundaariaineistoa ennen yhdistämistä. Jokaisella yliopistolla on oma tietosuojasuunnitelmansa.

Menettely tutkimusosallistujien rekrytoimiseksi

Suomessa tutkimuslupa anotaan jokaiselta otokseen valikoidulta kunnalta kyseisen kunnan tutkimuslupakäytäntöjen mukaisesti. Mikäli tutkimuslupa myönnetään, varhaiskasvatuksesta ja perusopetuksesta vastaaville viranhaltijoille lähetetään sähköposti, jossa heitä pyydetään välittämään kyselykutsua varhaiskasvatuksen työntekijöille sekä huoltajille. Kyselykutsu voidaan välittää esimerkiksi sähköpostitse, Wilma-viestillä tai muilla viranhaltijoiden parhaaksi katsomillaan tavoilla. Hankkeen tutkija toimittaa viranhaltijoille tarvittavan materiaalin, kyselylinkit sekä valmiiksi muotoillun sähköpostiviestin varhaiskasvatuksen työntekijöille ja huoltajille välitettäväksi.

Varhaiskasvatuksesta vastaavien viranhaltijoiden kautta pyritään tavoittamaan varhaiskasvatuksen työntekijöitä, jotka ovat työskennelleet varhaiskasvatuksessa pandemia-aikana, etenkin vuosina 2020–2021. Tätä kautta voidaan tavoittaa myös huoltajia.

Perusopetuksesta vastaavien viranhaltijoiden kautta pyritään tavoittamaan huoltajia, joilla oli lapsi/lapsia varhaiskasvatuksessa pandemia-aikana, etenkin vuosina 2020–2021. Täten etenkin perusopetuksen alkuopetusluokkien huoltajat ovat kyselyn kohderyhmää.

Huoltajat ja varhaiskasvatuksen työntekijät osallistuvat tutkimukseen omasta aloitteestaan. Varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen viranhaltijat eivät voi tunnistaa, ketkä osallistuvat tai eivät osallistu kyselyihin. Kun varhaiskasvatuksen työntekijä tai huoltaja antaa suostumuksensa ja täyttää kyselyn, tutkijat eivät tiedä, missä koulussa tai varhaiskasvatusyksikössä osallistujan lapsi käy tai missä osallistuja työskentelee.

Tutkimushankkeen yhteiskunnallinen merkitys:

1. Parantaa kaikkien varhaiskasvatussektorilla mukana olevien henkistä ja fyysistä hyvinvointia tulevien pandemioiden aikana, sekä
2. Vähentää kansallisia menoja lasten hyvinvointiin ja perheiden eheyteen pandemioiden jälkeen. Lasten mahdollisuuksien parantaminen koulutusjärjestelmässä pitkällä aikavälillä olisi myös merkittävä yhteiskunnallinen hyöty.

Tutkimuksen eettiset kysymykset ja tietosuoja

Tutkimuksessa noudatetaan hyvää tieteellistä käytäntöä Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohjeistuksen (2023) mukaisesti. Aineiston käyttöön, tallentamiseen ja säilytykseen liittyvät seikat on esitetty tarkemmin tietosuojailmoituksissa:

Varhaiskasvatuksen työntekijöiden kyselyä koskeva tietosuojailmoitus

<https://drive.google.com/file/d/1ROV9CnvcwBQZfULL-8Zz2F8YEhnLNyfu/view?usp=sharing>

Huoltajien kyselyä koskeva tietosuojailmoitus

https://drive.google.com/file/d/1SHrmPKzoyYwqMDwyG2xRrGrgV0Ct_Bxv/view?usp=sharing

Tutkimushankkeen vastuuhenkilöt

Tutkimushankkeen vastuullinen toteuttaja on Jönköpingsin yliopisto. Vastuullisella toteuttajalla tarkoitetaan organisaatiota, joka vastaa tutkimushankkeesta. Kukin maa vastaa osatutkimusten toteutuksesta omassa maassaan, Suomessa Oulun yliopiston tutkijat.

Oulun yliopiston Kasvatustieteiden ja psykologian tiedekunnan vastuulliset tutkijat:

Nimi: Jaana Juutinen

Puhelinnumero: +358 294 48 4212

Sähköpostiosoite: jaana.juutinen@oulu.fi

Nimi: Anu Alanko (yhteydenotot WP3-osatutkimusta koskien)

Puhelinnumero: +358 294 48 3714

Sähköpostiosoite: anu.alanko@oulu.fi

TIETOSUOJAILMOITUS TUTKIMUKSEEN OSALLISTUVALLE
EU:N YLEINEN TIETOSUOJA-ASETUS 12-14 ART.
PÄIVÄYS: [27.08.2025]

Tietoa tutkimukseen osallistuvalle

Olet osallistumassa Oulun yliopiston tekemään tutkimukseen. Tässä selosteessa kuvataan, miten henkilötietojasi käsitellään tutkimuksessa.

Tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista. Sinuun ei kohdistu mitään negatiivista seuraamusta, jos et osallistu tutkimukseen tai jos keskeytät osallistumisesi tutkimukseen. Jos keskeytät osallistumisesi tutkimukseen, ennen keskeytystä kerättyä aineistoa voidaan kuitenkin käyttää tutkimuksessa. Tämän ilmoituksen kohdassa 17 kerrotaan tarkemmin, mitä oikeuksia sinulla on ja miten voit vaikuttaa tietojesi käsittelyyn.

1. Tutkimuksen rekisterinpitäjä

Oulun yliopisto

Osoite: PL 8000 90014 Oulun yliopisto (Pentti Kaiteran katu 1, Linnanmaa)

Yhteyshenkilöt tutkimusta koskevissa asioissa:

Nimi: Jaana Juutinen

Puhelinnumero: +358 294 48 4212

Sähköpostiosoite: jaana.juutinen@oulu.fi

Nimi: Anu Alanko

Puhelinnumero: +358 294 48 3714

Sähköpostiosoite: anu.alanko@oulu.fi

2. Kuvaus tutkimushankkeesta ja henkilötietojen käsittelyn tarkoitus

Yhteispohjoismaisessa tutkimushankkeessa Covid-19-pandemian rajoitusten seuraukset pohjoismaisille varhaiskasvatustutkimuksille [eng. *Consequences of Covid-19 Pandemic Restrictions for Nordic Preschools (EXPECT)*] tutkitaan korona-ajan kokemuksia varhaiskasvatuksessa ja vahvistetaan tämän pohjalta sosiaalista kestävyyttä ja valmistautumista tuleviin haasteisiin varhaiskasvatuksessa. EXPECT-hankkeessa kerätään tutkimusaineistoa varhaiskasvatuksen henkilöstöltä sekä perheiltä laadullisin ja määrällisin menetelmin kysely- ja haastatteluaineistoilla. Tässä tietosuojailmoituksessa käsitellään varhaiskasvatuksen työntekijöille suunnattua sähköistä kyselyä.

3. Yhteistyöhankkeena tehtävän tutkimuksen osapuolet ja vastuunjako

Kyseessä on yhteistyössä muiden Pohjoismaiden [Suomi, Islanti, Norja, Ruotsi ja Tanska] kanssa toteutettava hanke. Kyselytutkimus varhaiskasvatuksen työntekijöille toteutetaan itsenäisesti

**TIETOSUOJAILMOITUS TUTKIMUKSEEN OSALLISTUVALLE
EU:N YLEINEN TIETOSUOJA-ASETUS 12-14 ART.
PÄIVÄYS: [27.08.2025]**

kussakin hankkeeseen osallistuvassa maassa. Tutkimusaineisto säilytetään Oulun yliopiston tarjoamalla palvelimella, joka toimii suojatun yhteyden kautta. Kunkin maan yliopisto omistaa oman maansa primaariaineiston. Kaikki maat noudattavat oman maansa eettisen arvioinnin säädöksiä ja varmistavat, että tietojen käsittely tapahtuu sovellettavien säädösten, kuten GDPR:n, mukaisesti. Suomessa kyselyiden toteuttaminen ei vaadi eettistä ennakkoarviointia. Oulun yliopiston Ihmistieteiden eettinen toimikunta on antanut kuvauksen suomalaisesta tutkimuksen eettisestä ennakkoarviointijärjestelmästä. Jönköpingin yliopisto vastaa Ruotsin aineistonkeruun lisäksi kaikkien maiden aineiston kokoamisesta käyttäen tutkijoiden tarkastamaa sekundaariaineistoa ennen yhdistämistä. Jokaisella yliopistolla on oma tietosuojasuunnitelmansa.

4. Tutkimuksen vastuullinen johtaja tai tutkimuksesta vastaava ryhmä

Tutkimushanketta johtaa professori Ole Henrik Hansen Jönköpingin yliopistosta. Suomen tutkimusryhmän johtajana ja tutkijana toimii Jaana Juutinen ja hankkeen tutkijana Anu Alanko.

Nimi: Jaana Juutinen
Puhelinnumero: +358 294 48 4212
Sähköpostiosoite: jaana.juutinen@oulu.fi

Nimi: Anu Alanko
Puhelinnumero: +358 294 48 3714
Sähköpostiosoite: anu.alanko@oulu.fi

5. Tietosuojavastaavan yhteystiedot

Oulun yliopiston tietosuojavastaavan sähköpostiosoite: dpo@oulu.fi.

6. Tutkimuksen suorittajat

Oulun yliopiston Kasvatustieteiden ja psykologian tiedekunnan tutkijat
Jönköpingin yliopiston tutkijat

7. Tutkimuksen nimi, luonne ja tutkimuksen kesto aika

Tutkimuksen nimi: Covid-19-pandemian rajoitusten seuraukset pohjoismaisille varhaiskasvatusyksiköille (EXPECT)

☒ Kertatutkimus ☐ Seurantatutkimus

Tutkimuksen kesto aika (kuinka kauan henkilötietoja käsitellään): 2023–2026

TIETOSUOJAILMOITUS TUTKIMUKSEEN OSALLISTUVALLE
EU:N YLEINEN TIETOSUOJA-ASETUS 12-14 ART.
PÄIVÄYS: [27.08.2025]

8. Henkilötietojen käsittelyn oikeusperuste

Henkilötietoja käsitellään seuraavalla yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan mukaisella perusteella:

- ☒ tutkittavan suostumus
- ☐ rekisterinpitäjän lakisääteisen veloitteen noudattaminen
- ☒ yleistä etua koskeva tieteellinen tai historiallinen tutkimus, tilastointi tai julkisen vallan käyttö
- ☐ rekisterinpitäjän tai kolmannen osapuolen oikeutettu etu (jos oikeutettu etu niin mikä:)

9. Arkaluonteiset henkilötiedot

Tutkimuksessa ei käsitellä arkaluonteisia henkilötietoja.

10. Mitä henkilötietoja tutkimusaineisto sisältää

Varhaiskasvatuksen työntekijöille suunnatussa kyselyssä taustatietoina kysytään seuraavia asioita: syntymävuosi, kotikieli, asuinpaikka maakunnan tarkkuudella, kuntatyyppi, jossa päiväkotij sijaitsee pandemia-aikana, ammattinimike pandemia-aikana, työkokemus vuosina, päiväkotiin ilmoittautuneiden lasten määrä pandemia-aikana, fyysisesti läsnä olevien lasten määrä päiväkodissa pandemia-aikana, nykyinen työtehtävä sekä lasten määrä päiväkodissa tällä hetkellä. Lisäksi kysely sisältää kysymyksiä seuraavista teemoista: yleiset kokemukset päiväkodista pandemia-aikana, työntekijöiden saama tuki, yhteistyö perheiden kanssa, varhaiskasvatus- ja esiopetuussuunnitelman ohjeistukset, käsitykset lasten kokemuksista sekä siirtymät kodin, päiväkodin ja koulun välillä. Kysely koostuu pääasiassa monivalintakysymyksistä sekä muutamista avoimista kysymyksistä.

11. Mistä lähteistä henkilötietoja kerätään

Tiedot saadaan osallistujilta itseltään sähköisen Webropol-kyselyn välityksellä.

12. Henkilötietojen siirto tai luovuttaminen tutkimusryhmän ulkopuolelle

Ei siirretä.

13. Henkilötietojen siirto EU:n tai Euroopan talousalueen ulkopuolelle

**TIETOSUOJAILMOITUS TUTKIMUKSEEN OSALLISTUVALLE
EU:N YLEINEN TIETOSUOJA-ASETUS 12-14 ART.
PÄIVÄYS: [27.08.2025]**

Ei siirretä.

14. Automatisoitu päätöksenteko

Automaattisia päätöksiä ei tehdä.

15. Henkilötietojen suojauksen periaatteet

☒ Tiedot ovat salassa pidettäviä.

Manuaalisen aineiston suojaaminen: ____

Tietojärjestelmissä käsiteltävät tiedot:

☒ käyttäjätunnus ☒ salasana ☐ käytön rekisteröinti ☐ kulunvalvonta

☒ muu, mikä: Tutkimusaineisto säilytetään Oulun yliopiston tarjoamalla palvelimella, joka toimii suojatun yhteyden kautta.

Suorien tunnistetietojen käsittely:

☒ Suorat tunnistetiedot poistetaan analysointivaiheessa

☐ Aineisto analysoidaan suoraan tunnistetiedoin, koska (peruste suorien tunnistetietojen säilyttämiselle):

16. Henkilötietojen käsittely tutkimuksen päättymisen jälkeen

Henkilötietosi hävitetään

☒ Henkilötietosi arkistoidaan:

☒ ilman tunnistetietoja ☐ tunnistetiedoin

Mihin aineisto arkistoidaan ja miten pitkäksi aikaa: Tutkimusaineisto säilytetään Oulun yliopiston tarjoamalla palvelimella, joka toimii suojatun yhteyden kautta. Aineisto tuhotaan viimeistään vuonna 2033.

17. Mitä oikeuksia sinulla on ja oikeuksista poikkeaminen?

Tietosuojalainsäädännön mukaisesti tutkittavalla on tiettyjä oikeuksia, joilla tutkittava voi varmistaa perusoikeuksiin kuuluvan yksityisyyden suojan toteutumisen. **Mikäli tutkittava haluaa käyttää**

TIETOSUOJAILMOITUS TUTKIMUKSEEN OSALLISTUVALLE
EU:N YLEINEN TIETOSUOJA-ASETUS 12-14 ART.
PÄIVÄYS: [27.08.2025]

tässä kohdassa 17 mainittua oikeuttaan, ota yhteyttä kohdassa 1 mainittuun tutkimuksen yhteys-henkilöön

Suostumuksen peruuttaminen (tietosuoja-asetuksen 7 artikla)

Sinulla on oikeus peruuttaa antamasi suostumus, mikäli henkilötietojen käsittely perustuu suostumukseen. Suostumuksen peruuttaminen ei vaikuta suostumuksen perusteella ennen sen peruuttamista suoritettujen käsittelyjen lainmukaisuuteen.

Oikeus pyytää pääsyä tietoihin (tietosuoja-asetuksen 15 artikla)

Sinulla on oikeus pyytää tietoa siitä, käsitelläänkö henkilötietojasi tutkimuksessa ja mitä henkilötietojasi tutkimuksessa käsitellään. Voit myös halutessasi pyytää jäljennöstä käsiteltävistä henkilötiedoista.

Oikeus pyytää tietojen oikaisemista (tietosuoja-asetuksen 16 artikla)

Jos käsiteltävissä henkilötiedoissasi on epätarkkuuksia tai virheitä, sinulla on oikeus pyytää niiden oikaisua tai täydennystä.

Oikeus pyytää tietojen poistamista tai käsittelyn rajoittamista, oikeus vastustaa käsittelyä pyytää tietojen siirtoa järjestelmästä toiseen (tietosuoja-asetuksen 17, 18, 20, 21 artiklat)

Voit myös pyytää tutkimuksessa käytettyjen henkilötietojesi poistamista tai niiden käsittelyn rajoittamista sekä voit vastustaa käsittelyä tai pyytää tietojesi siirtämistä järjestelmästä toiseen.

Oikeuksista poikkeaminen

Edellä tässä kohdassa **17 Mitä oikeuksia sinulla on ja oikeuksista poikkeaminen** mainitut oikeudet eivät ole ehdottomia eivätkä siten päde jokaisessa tapauksessa ja näistä oikeuksista saatetaan poiketa tietosuojaa koskevan lainsäädännön mukaisesti esim. silloin kuin oikeudet estävät tieteellisen tai historiallisen tutkimustarkoituksen tai tilastollisen tarkoituksen saavuttamisen tai vaikeuttavat sitä suuresti. Tarvetta poiketa oikeuksista arvioidaan aina tapauskohtaisesti.

18. Valitusoikeus

Sinulla on lisäksi oikeus tehdä valitus tietosuojavaltuutetun toimistoon, mikäli katsot, että henkilötietojesi käsittelyssä on rikottu voimassa olevaa tietosuojalainsäädäntöä.

Yhteystiedot:

Tietosuojavaltuutetun toimisto

Käyntiosoite: Ratapihantie 9, 6. krs, 00520 Helsinki

Postiosoite: PL 800, 00521 Helsinki

**TIETOSUOJAILMOITUS TUTKIMUKSEEN OSALLISTUVALLE
EU:N YLEINEN TIETOSUOJA-ASETUS 12-14 ART.
PÄIVÄYS: [27.08.2025]**

Vaihde: 029 56 66700

Faksi: 029 56 66735

Sähköposti: tietosuoja@om.fi